

Ekonomiczny Uniwersytet Dziecięcy

Najczęstsze trudności rozwojowe dzieci i młodzieży. Kiedy szukać pomocy specjalisty?

Anna Maria Kozielska - Folwaczny
Psycholog, pedagog specjalny, oligofrenopedagog,
terapeuta EEG-Biofeedback, wykładowca akademicki

Organizatorzy

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Data: 17.11.2025 r.

Pojęcie rozwoju

1. Rozwój jako wzrost

- Czynności, funkcji, procesów psychicznych.
- Od postaci niższych do wyższych, od mniej do bardziej złożonych.

2. Rozwój jako zmiana

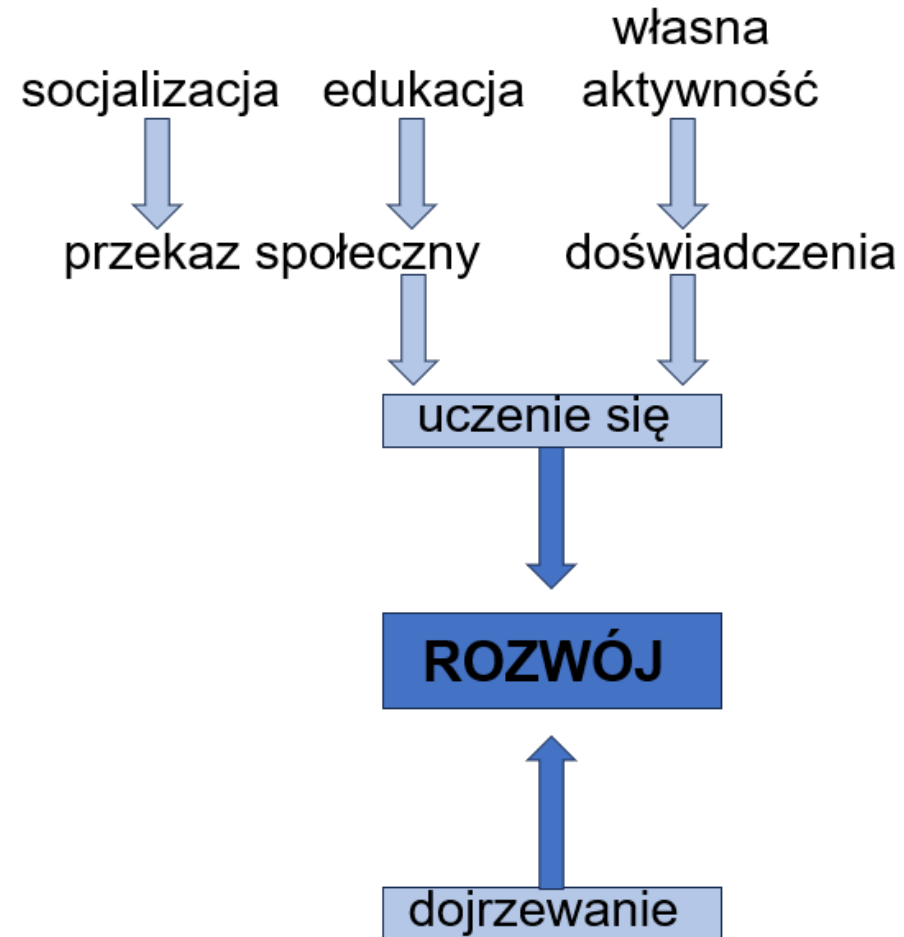
- W długotrwałym procesie ukierunkowanego różnicowania się czynności, funkcji, procesów psychicznych.

Cechy zmian rozwojowych

1. Ukierunkowanie
2. Progresywność
3. Ciągłość
4. Stadialność

Czynniki rozwoju człowieka

Czynniki biologiczne (organiczne)

- Wrodzone właściwości organizmu i ośrodkowego układu nerwowego przekazywane genetycznie.
- Budowa i rozwój układu nerwowego oraz struktur mózgowych, dojrzewanie układu endokrynnego.

Czynniki genetyczne

- Determinacja rozwoju właściwości jednostki;
- Determinacja czasu rozwoju;
- Określenie predyspozycji jednostki (np. zapadanie na określone choroby).

Genotyp obejmuje geny odziedziczone po rodzicach.

Fenotyp określa właściwości, jakie rozwiną się u jednostki (np. budowę ciała, kolor oczu).

Czynniki środowiskowe

- Wczesne wpływy środowiska – rozwinięcie podstawowych funkcji fizycznych i psychicznych;
- Oddziaływanie już w okresie prenatalnym;
- Niezależne od dziecka;
- Kontrolowane przez innych do pewnego stopnia.

Obejmują między innymi:

Kulturę

Postawy wychowawcze rodziców

Edukację

Stymulację rozwoju

Sposób oddziaływania na jednostkę

- W oparciu o zasady uczenia się (wzmocnienia pozytywne, negatywne);
- Poprzez identyfikację (upodobnianie swoich reakcji do zachowań drugiej osoby, która zazwyczaj jest traktowana jako autorytet);
- Poprzez uczenie się oparte na modelowaniu (naśladowanie wzorców reakcji);
- Przez narzucanie jednostkom określonych ról społecznych, które determinują z kolei wzorzec zachowań społecznie akceptowanych w danej sytuacji;
- W procesie perswazji lub manipulacji.

Socjalizacja

Socjalizacja

- Bardzo ważną rolę pełni otoczenie jednostki;
- Kształtowanie:
 - określonych wzorców zachowań,
 - wartości,
 - postaw,
 - sposobów reagowania emocjonalnego,
 - ...

Środowiska socjalizacyjne

Czynniki sytuacyjne

Sytuacja jako pewien układ bodźców w otoczeniu jednostki.

Optymalny moment rozwoju -> stymulacja
do wykształcenia odpowiednich zdolności.

Sytuacje społeczne

- Określane poprzez obecność innych ludzi;
- Określają znaczenie społeczne i role społeczne jednostki;
- Ułatwiają niektóre działania;
- Stymulują aktywność.

Własna aktywność jednostki

- Aktywność;
- Życiowe doświadczenia określone przez interakcje ze środowiskiem.

Czynniki psychologiczne

- Relacje z rodzicami, szczególnie z matką;
- Styl przywiązania dziecko – opiekun;
- Stres – zahamowanie rozwoju.

Rozwój prenatalny

Zadania rozwojowe

Intensywny rozwój
fizyczny

Rozwój zmysłów

Przystosowanie do życia
poza organizmem matki

Intensywny rozwój
układu nerwowego

Nieprawidłowości

Wady genetyczne

Wady rozwojowe

Choroby przewlekłe
matki (nieleczone)

Wpływ teratogenów

Wpływ stanu
emocjonalnego matki

Okres noworodkowy

Zadania rozwojowe

Przystosowanie
biologiczne

Odruchy wrodzone

Nieprawidłowości

Problemy ze snem

Problemy
z karmieniem

Zaburzenia odruchów

Napięcie mięśniowe

Wiek niemowlęcy

Zadania rozwojowe

Rozwój poznawczy

Rozwój mowy

Rozwój motoryczny

Rozwój społeczny

Rozwój emocjonalny

Nieprawidłowości

Zaburzony rozwój mowy

Brak wskazywania
palcem

Zaburzony rozwój
fizyczny

Problemy ze snem

Zaburzony rozwój
poznawczy

Brak kontaktu
wzrokowego

Brak zainteresowania
zabawkami

Wiek poniemowlęcy

Zadania rozwojowe

Rozwój mowy

Rozwój społeczny

Rozwój zabawy

Rozwój emocjonalny

Rozwój poznawczy

Rozwój motoryczny

Nieprawidłowości

Zaburzony rozwój
emocjonalny

Nieprawidłowa zabawa

Brak kontaktu
wzrokowego

Zaburzony/opóźniony
rozwój mowy

Zaburzony rozwój
społeczny

Zbyt małe zainteresowanie
zabawkami

Opóźniony rozwój
motoryczny

Wiek przedszkolny

Zadania rozwojowe

Teoria umysłu

Rzów poznawczy

Dziecięca moralność

Obraz samego siebie

Zachowania
prospołeczne

Rzów społeczny

Rzów emocjonalny

Egocentryzm dziecięcy

Nieprawidłowości

Niechęć do kontaktów społecznych

Brak rozwoju zabawy

Zaburzony rozwój mowy

Zaburzony rozwój emocjonalny

Zaburzony rozwój poznaczy

Utrzymujący się egocentryzm dziecięcy

Nieprawidłowa koncentracja uwagi

Brak samoświadomości

Młodszy wiek szkolny

Zadania rozwojowe

Rozwój poznawczy

Rozwój emocjonalny

Moralność

Rozwój osobowości

Rozwój społeczny

Zachowanie

Nieprawidłowości

Fobia szkolna

Brak gotowości szkolnej

Trudności w obszarze koncentracji uwagi

Nieumiejętność współpracy

Zburzenia emocjonalne

Brak zainteresowania nauką

Trudności społeczne

Nadpobudliwość

Niedostosowanie wymagań

Zaburzenia przetwarzania słuchowego

Adolescencja

Zadania rozwojowe

Dojrzewanie intelektualne,
emocjonalne i społeczne

Poszukiwanie tożsamości grupowej
i osobistej

Poszukiwanie tożsamości
płciowej

Budowanie własnej filozofii
życia

Poszukiwanie osobistej
i społecznej autonomii

Akceptacja „zmieniającego się
siebie”

Nieprawidłowości

Zbyt silny egocentryzm

Wycofanie

Depresja młodzieńcza

Zaburzenia emocjonalne

Trudności w obszarze
koncentracji uwagi

Zbyt wysoki poziom lęku

Niechęć do kontaktów
społecznych

Zaburzenia zachowania

Niskie poczucie własnej
wartości

Ucieczka w świat wirtualny

Trudności społeczne

Fobia szkolna

Zbyt wysokie dostosowanie

Depresja młodzieńcza

Tabela 4
Przejawy depresji w okresie dorastania

Maski depresyjne	Objawy
Maska somatyczna	• trudności ze snem • spadek łaknienia • bóle brzucha i głowy • moczenie nocne • męczliwość
Fobia szkolna	• trudności z koncentracją uwagi • zaniedbywanie obowiązków • niechęć do nauki oraz odmowa uczęszczania do szkoły
Niechęć do aktywności	• izolowanie się od innych osób • skłonność do uciekania w świat fantazji • poczucie bezradności • brak zaangażowania w wykonywane czynności
Zachowania antyspołeczne	• zachowania agresywne w stosunku do innych • autoagresja, np. samookaleczanie się • buntowniczność • alkoholizm, narkomania oraz inne formy uzależnień • częste wagarowanie, ucieczki z domu

Postaw na ralację!

